مەككىدە نازىل بولغان | سۈرە ئەئلا | 19 ئايەت

بۇ سۈرە ھىجرەتتىن ئىلگىرى مەككىدە چۈشكەندۇر. بۇ سۈرىنىڭ مەككىدە چۈشكەنلىكىنىڭ دەلىلى تۆۋەندىكى ھەدىستۇر. ئىمام بۇخارى بەرا ئىبنى ئازىبنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مۇسئەب ئىبنى ئۇمەير ۋە ئىبنى ئۇممۇ مەكتوملار پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىن بىزنىڭ قېشىمىزغا (يەنى مەدىنىگە) ئەڭ دەسلەپ كەلگەن كىشىلەر ئىدى. ئۇلار كېلىپ بىزگە قۇرئان ئوقۇپ بېرەتتى. ئاندىن ئەممار، بىلال ۋە سەئد قاتارلىق ساھابىلار كەلدى. ئاندىن ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ يىگىرمە ساھابە بىلەن كەلدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەلدى. مەن: مەدىنىلىكلەرنىڭ باشقا بىر نەرسىگە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ كەلگىنىگە خوش بولغىنىدەك خۇش بولغانلىقىنى كۆرمىدىم. ھەتتا كىچىك باللارنىڭ: مانا بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، (بىزنىڭ قېشىمىزغا) كەلدى، دېگەنلىكىنى كۆردۈم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىپلا سۈرە ئەئلانى (يەنى بۇ سۈرىنى) ئۇنىڭغا ئوخشاش قىسقا سۈرىلەرنى يادا ئالدىم.

سۈرە ئەئلانىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم مۇنداق دەپ رىۋايەت قىلىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئازغا: «سەن نامازدا (كىشىلەرگە) ئەئلا، شەمس ۋە لەيل سۈرىلىرىنىلا ئوقۇپ بەرسەڭ بولماسمىدى؟» دېدى.

ئىمام ئەھمەد نۇئمان ئىبنى بەشىرنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى ھېيت نامىزىدا ئەئلا سۈرىسى بىلەن غاشىيە سۈرىسىنى ئوقۇيتتى. ئەگەر ھېيت نامىزى جۈمە كۈنىگە توغرا كېلىپ قالسا، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام جەمە نامىزىغىمۇ يەنە بۇ ئىككى سۈرىنى ئوقۇيتتى. بۇ ھەدىسنى ئىمام مۇسلىم، ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلدى.

ئىبنى ماجە، مۇسلىم، ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلار مۇنداق دەپ رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئەئلا ۋە غاشىيە سۈرىلىرىنى ئىككى ھېيت ۋە جۈمە نامىزىدا ئوقۇيتتى. ئەگەر ھېيت نامىزى بىلەن جۈمە نامىزى بىر كۈندە كېلىپ قالسا، ئۇ ئىككى سۈرىنى يەنە ھەر ئىككى نامازدا ئوقۇيتتى.

ئىمام ئەھمەد ئۇبەي ئىبنى كەئب، ئىبنى ئاببا س، ئابدۇرراھمان ئىبنى ئەبزا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلارنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەئلا، كافىرۇن ۋە ئىخلاس سۈرىلىرىنى ۋىتىر نامىزىدا ئوقۇيتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا يەنە: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ۋىتىر نامىزىدا سۈرە فەلەق بىلەن سۈرە ناسنىمۇ ئوقۇيتتى، دېگەننى قوشۇپ قويدى.

www.munber.org

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبِّحِ ٱسۡمَ رَبِّكَ ٱلۡأَعۡلَى ﴿١﴾ ٱلَّذِي خَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٢﴾ وَٱلَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ ﴿٣﴾ وَٱلَّذِيٓ أَخۡرَجَ
ٱلۡمَرۡعَىٰ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُۥ غُثَآءً أَحۡوَىٰ ﴿٥﴾ سَنُقۡرِئُكَ فَلَا تَنسَىٰٓ ﴿٦﴾ إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۚ إِنَّهُۥ يَعۡلَمُ ٱلۡجَهۡرَ وَمَا
يَخۡفَىٰ ﴿٧﴾ وَنُيَسِّرُكَ لِلۡيُسۡرَىٰ ﴿٨﴾ فَذَكِّرۡ إِن نَّفَعَتِ ٱلذِّكۡرَىٰ ﴿٩﴾ سَيَذَّكَّرُ مَن يَخۡشَىٰ ﴿١٠﴾ وَيَتَجَنَّبُهَا
ٱلۡأَشۡقَى ﴿١١﴾ ٱلَّذِي يَصۡلَى ٱلنَّارَ ٱلۡكُبۡرَىٰ ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحۡيَىٰ ﴿١٣﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلغىن[1]. ئۇ (پۈتۈن مەخلۇقاتنى) ياراتتى، (ئۇلارنى) بىجىرىم (يەنى چىرايلىق ۋە مۇناسىپ شەكىلدە) قىلدى[2]. مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى (تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يوللىرىنى) كۆرسەتتى[3]. ئوت ـ چۆپلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى[4]. ئاندىن ئۇلارنى قارامتۇل قۇرۇق ئوت ـ خەسكە ئايلاندۇردى[5]. (ئى مۇھەممەد!) ساڭا (قۇرئاننى) ئوقۇتىمىز، اللە (نەسخى) قىلماقچى بولغان نەرسىدىن باشقىنى ئۇنتۇمايسەن. اللە (بەندىلەرنىڭ) ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن (سۆز ـ ھەرىكەتلىرىنى) بىلىپ تۇرىدۇ[7-6]. سېنى بىز ئاسان يولغا (يەنى ئىسلام شەرىئىتىگە) مۇۋەپپەق قىلىمىز[8]. ۋەز ـ نەسىھەت پايدىلىق بولىدىغان بولسا، (كىشىلەرگە قۇرئان بىلەن) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغىن[9]. اللەدىن (قورققان) ئادەم ۋەز ـ نەسىھەتنى قوبۇل قىلىدۇ[10]. ئەڭ شەقى ئادەم ۋەز ـ نەسىھەتتىن قاچىدۇ[11]. ئۇ كاتتا ئوتقا (يەنى دوزاخقا) كىرىدۇ[12]. ئاندىن ئۇ ئوتتا ئۆلمەيدۇ ۋە (ئوبدان) ياشىمايدۇ[13].

اللە تائالانىڭ نامىنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىشقا كەلگەن بۇيرۇق ۋە ئۇنىڭ ۋاجىب ئىكەنلىكى توغرىسىدا

ئىمام ئەھمەد ئىبنى ئابباسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ﴿**ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلغىن**﴾ دەپ ئەئلا سۈرىسىنى ئوقۇشنى باشلىسا: «ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىمنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلىمەن» دەيتتى.

ئىبنى جەرىر ئەبۇئىسھاق ھەمدانىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئىبنى ئابباس ﴿**ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلغىن**﴾ دەپ ئەئلا سۈرىسىنى ئوقۇشنى باشلىسا، ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىمنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلىمەن، دەيتتى. ئەگەر قىيامەت سۈرىسىنى ئوقۇغان بولسا، ﴿ئۇ (يەنى يۇقىرىقىدەك ئىشلارنى قىلالىغان اللە) ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئەمەسمۇ؟﴾[1] دېگەن ئايەتكە كەلگەندە: سېنى ھەممە كەمچىلىكتىن پاك ئېتىقاد قىلىمەن، سەن ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە قادىرسەن، دەيتتى.

[1] سۈرە قىيامەت 40 ـ ئايەت.

www.munber.org

قەتادە سۈرە ئەئلانى ئوقۇشنى باشلاپ: بىزگە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۈرىنى ئوقۇغاندا: «ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىمنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلىمەن» دەيدىغانلىقى رىۋايەت قىلىندى، دېدى.

الله تائالانىڭ مەخلۇقاتلارنى ياراتقانلىقى، ئۇلارنىڭ تەقدىرىنى بېكىتكەنلىكى ۋە ئوت ـ چۆپلەرنى ئۈندۈرگەنلىكى توغرىسىدا

﴿ئۇ (پۈتۈن مەخلۇقاتنى) ياراتتى، (ئۇلارنى) بېجىرىم (يەنى چىرايلىق ۋە مۇناسىپ شەكىلدە) قىلدى﴾ يەنى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنى ياراتتى ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ناھايىتى چىرايلىق بىر شەكىلدە قىلدى.

﴿مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى (تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يوللىرىنى) كۆرسەتتى﴾ مۇجاھىد: الله تائالا ئىنسانلارغا گۇمراھلىق يولىنى ۋە ھىدايەت يولىنى ۋە ھايۋانلارغا ئوتلايدىغان يەرلەرنى كۆرسەتتى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى موسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پىرئەۋنگە دېگەن سۆزىنى بايان قىلىپ كەلگەن بۇ ئايەتنىڭ مەنىسىگە ئوخشاشتۇر: ﴿مۇسا ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىمىز شۇنداق زاتتۇركى، ھەممە نەرسىگە (ئۆزىگە مۇناسىپ) شەكىل ئاتا قىلدى، (ئاندىن ئۇلارغا ياشاش يوللىرىنى، پايدىلىنىدىغان نەرسىلىرىنى) كۆرسەتتى»﴾[1].

بۇ ھەقتە ئىمام مۇسلىم ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، الله تائالا مەخلۇقاتلارنىڭ ئىشلىرىنى ئاسمان ـ زېمىننى يارىتىشتىن 50 مىڭ يىل ئىلگىرى تەقدىر قىلدى. (ئۇ ۋاقىتتا) الله تائالانىڭ ئەرشى سۇنىڭ ئۈستىدە ئىدى».

﴿ئوت ـ چۆپلەرنى ئۈستۈرۈپ بەردى﴾ يەنى الله تائالا ئۆسۈملۈك ۋە زىرائەتلەرنىڭ بارلىق تۈرلىرىنى ئۈستۈرۈپ بەردى.

﴿ئاندىن ئۇلارنى قارامتۇل قۇرۇق ئوت ـ خەسكە ئايلاندۇردى﴾ ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە: ئۇ ئۆزگىرىپ كەتكەن قورۇق ئوت ـ چۆپكە ئايلاندى، دېدى. بۇ ھەقتە مۇجاھىد، قەتادە، ئىبنى زەيد قاتارلىقلارمۇ شۇنداق دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەھيىنى ئۇنتۇپ قالمايدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿(ئى مۇھەممەد!) ساڭا (قۇرئاننى) ئوقۇتىمىز، الله (نەسخى) قىلماقچى بولغان نەرسىدىن باشقىنى ئۇنتۇمايسەن﴾ بۇ، الله تائالانىڭ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا قۇرئاننى الله تائالا ئەمەل قىلىشنى قالدۇرماقچى بولغاندىن باشقىسىنى ئۇنۇتمايدىغان دەرىجىدە ئوقۇتىدىغانلىقىدىن خەۋەر بېرىشى ۋە شۇنداق قىلىشقا ۋەدە بېرىشىدۇر.

قەتادە: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام قۇرئاندىن الله تائالا ئەمەل قىلىشنى قالدۇرماقچى بولغاندىن باشقىسىنى ئۇنۇتمايتتى، دېدى.

بەزى ئالىملار الله تائالانىڭ **﴿الله (نەسخى) قىلماقچى بولغان نەرسىدىن باشقىنى ئۇنتۇمايسەن﴾** دېگەن ئايىتىدىن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ قۇرئاننى ئۇنتۇپ قالماسلىقنى تەلەپ قىلىش كۆزدە

---

[1] سۈرە تاھا 50 ـ ئايەت.

www.munber.org

تۇتۇلىدۇ، دېدى. ئۇنىڭغا ئاساسەن ئايەتنىڭ مەنىسى: اللہ تائالا ئەمەل قىلىشنى قالدۇرماقچى بولغاندىن باشقىسىنى ئۇنۇتمىغىن. اللہ تائالا ئەمەل قىلىشنى قالدۇرماقچى بولغىنىنى ئوقۇماي تاشلاپ قويساڭ، ھېچ گۇناھ يوقتۇر، دېگەنلىك بولىدۇ.

﴿الله (بەندىلەرنىڭ) ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن (سۆز ـ ھەرىكەتلىرىنى) بىلىپ تۇرىدۇ﴾ يەنى اللہ تائالا بەندىلىرىنىڭ يوشۇرۇن قىلغان سۆزلىرىنى ۋە ئىشلىرىنى بىلىپ تۇرىدۇ. اللہ تائالاغا ئۇلارنىڭ ئىشلىرىدىن ھېچ نەرسە يوشۇرۇن ئەمەستۇر.

﴿سېنى بىز ئاسان يولغا (يەنى ئىسلام شەرىئىتىگە) مۇۋەپپەق قىلىمىز﴾ يەنى بىز ساڭا ياخشى ئىشلارنى ۋە ياخشى سۆزلەرنى قىلىشنى ئاسان قىلىپ بېرىمىز، شۇنداقلا تەسلىكى ۋە ئەگرى ـ توقايلىقى بولمىغان تۈپتۈز شەرىئەتنى يولغا قويۇپ بېرىمىز.

ۋەز ـ نەسىھەت قىلىشقا بۇيرۇش توغرىسىدا

﴿ۋەز ـ نەسىھەت پايدىلىق بولىدىغان بولسا، (كىشىلەرگە قۇرئان بىلەن) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغىن﴾ يەنى ۋەز ـ نەسىھەت پەيدا يەتكۈزۈدىغانلا بولسا، (سەن) كىشىلەرگە ۋەز ـ نەسىھەت قىلغىن. مانا بۇ ئايەتتىن ئىلىم ئۆگىتىشتە ۋە ئۇنى كىشىلەرگە تارقىتىشتا، ئىلىمنى ئۇنىڭغا لايىق بولمىغان كىشىلەرگە ئۆگەتمەسلىك ۋە تارقاتماسلىقتا بىر ئەدەبنىڭ بارلىقىنى بىلىۋېلىشقا بولىدۇ. بۇ توغرىدا مۆمىنلەرنىڭ باشلىقى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: سەن كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ ئەقلى قوبۇل قىلالمايدىغان سۆزنى سۆزلەپ بەرسەڭ، بۇ سۆزۈڭ ئۇلارنىڭ بەزىسى ئۈچۈن بىر پىتنە بولىدۇ. شۇڭا سەن كىشىلەرگە ئۇلار چۈشىنىدىغان دەرىجىدە قىلىپ سۆزلەپ بەرگىن. سەن (ئۇلار چۈشىنەلمەيدىغان دەرىجە قىلىپ سۆز سۆزلەپ بېرىپ) اللہ تائالا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئىنكار قىلىنىشىنى ياقتۇرامسەن؟ دېدى.

﴿اللەدىن (قورققان) ئادەم ۋەز ـ نەسىھەتنى قوبۇل قىلىدۇ﴾ يەنى ئى مۇھەممەد! سەن يەتكۈزگەن ۋەز ـ نەسىھەت بىلەن چىن دىلىدىن اللہ تائالادىن قورقىدىغان ۋە ئۆزىنىڭ اللہ تائالاغا چوقۇم ئۇچرىشىدىغانلىقىنى بىلگەن ئادەملا ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدۇ. ﴿ئەڭ شەقى ئادەم ۋەز ـ نەسىھەتتىن قاچىدۇ. ئۇ كاتتا ئوتقا (يەنى دوزاخقا) كىرىدۇ. ئاندىن ئۇ ئوتتا ئۆلمەيدۇ ۋە (ئوبدان) ياشىمايدۇ﴾ يەنى ئۇ ئۇ ئوتتا ئۆلۈپ راھەتكە چىقمايدۇ ۋە ئازادە بىر ھاياتقىمۇ ئېرىشەلمەيدۇ. بەلكى ئۇ ئازابلىق بولغان شۇ ھاياتتا تۇرىۋېرىدۇ. چۈنكى، ئۇ شۇ ھاياتتا تۇرغاندىلا ئازاب ـ ئۇقۇبەتلەرنىڭ تەمىنى ھەقىقىي تېتىيدۇ.

ئىمام ئەھمەد ئەبۇسەئىددىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «(دوزاختىن مەڭگۈ چىقمايدىغان بولۇپ) دوزاخقا كىرگەنلەر دوزاختا ئۆلمەيدۇ ۋە (باشقا بىر ھاياتتا) ياشىمايدۇ. اللہ تائالا مەرھەمەت قىلماقچى بولغان دوزىخىلار بولسا، اللہ تائالا ئۇلارنى دوزاختا ئۆلتۈرىدۇ. ئاندىن ئۇلارنىڭ قېشىغا شاپائەتچىلار كىرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن (شاپائەت قىلماقچى بولۇپ كىرگەن) بىر كىشى ئۇلاردىن بىر تۈركۈم ئادەملەرنى ئېلىپ چىقىپ ئۆستۈرىدۇ. ئۇلار ”ھايا“ ياكى ”ھايات“ ياكى ”ھەيەۋان“ دەپ ئاتىلىدىغان ئۆستەڭدە ۋە ياكى جەننەتنىڭ ئۆستىڭىدە ئۆستۈرۈلىدۇ. ئۇلار خۇددى ئېرىقنىڭ قىرغىقىدا ئۈنگەن مايسىدەك (ناھايىتى) جانسىز ئۈسىدۇ». ئەبۇ سەئىد خۇدرى مۇنداق دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر دەرەخنىڭ يېشىل، ئاندىن سېرىق، ئاندىن يەنە يېشىل

www.munber.org

بولىدىغانلىقىنى كۆرمىگەنمۇ؟ »[1] دېدى. بەزى كىشىلەر: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام (بۇ ھالەتنى) خۇددى ئۆزى سەھرادا ياشىغان ئادەمدەكلا تەسۋىرلەپ بەردى، دېدى.

ئىمام ئەھمەد يەنە ئەبۇ سەئىد خۇدرىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «(دوزاختىن مەڭگۈ چىقمايدىغان بولۇپ) دوزاخقا كىرگەنلەر دوزاختا ئۆلمەيدۇ ۋە (باشقا بىر ھاياتتا) ياشىمايدۇ. لېكىن ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى تۈگەپ بولغۇچە دوزاختا قالىدىغانلار بولسا، الله تائالا ئۇلارنىڭ جانلىرىنى ئالىدۇ. ھەتتا ئۇلار (كۆيۈپ) كۆمۈرگە ئايلانغاندا، ئۇلارغا شاپائەت قىلىنىشقا رۇخسەت بېرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار توپ ـ توپ قىلىنىپ كەلتۈرۈلۈپ، جەننەتلەرنىڭ ئۈستەڭلىرىگە تاشلىنىدۇ. جەننەتى بولغانلارغا: ئى جەننەتلەر! ئۇلارنىڭ ئۈستىگە سۇ تۆكۈڭلار، دېيىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار خۇددى ئېرىقنىڭ قىرغىقىدا ئۈنگەن مايسىدەك (ناھايىتى) جانسىز ئۈسىدۇ» دېدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن بۇ ھەدىسنى ئاڭلىغانلاردىن بىرى: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام (بۇ ھالەتنى) خۇددى سەھرادا ياشىغان ئادەمدەك تەسۋىرلەپ بەردى، دېدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام مۇسلىممۇ رىۋايەت قىلدى.

* * * * * * *

قَدۡ أَفۡلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ ٱسۡمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾ بَلۡ تُؤۡثِرُونَ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا ﴿١٦﴾ وَٱلۡأٓخِرَةُ
خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰٓ ﴿١٧﴾ إِنَّ هَٰذَا لَفِي ٱلصُّحُفِ ٱلۡأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

(كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن) پاك بولغان ئادەم مەقسىتىگە يەتتى﴿14﴾. ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن ناماز ئوقۇدى﴿15﴾. سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئارتۇق كۆرىسىلەر﴿16﴾. ئاخىرەت ياخشىدۇر ۋە باقىيدۇر﴿17﴾. بۇ (يەنى بۇ سۈرىدىكى ۋەزلەر) شەك ـ شۈبھىسىز بۇرۇنقى كىتابلاردا ـ ئىبراھىم ۋە مۇسالارنىڭ كىتابلىرىدا باردۇر﴿18 ـ 19﴾.

نىجاتلىققا ئېرىشكەن كىشىلەرنىڭ بايانى توغرىسىدا

﴿**(كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن) پاك بولغان ئادەم مەقسىتىگە يەتتى**﴾ يەنى ناچار ئەخلاقلاردىن ئۆزىنى پاكلىغان ۋە الله تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرگەن ھەقىقەتكە ئەگەشكەن كىشى نىجاتلىققا ئېرىشتى.

﴿**ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن ناماز ئوقۇدى**﴾ يەنى ئۇ كىشى بولسا الله تائالانىڭ رازىلىقىنى ئىزلەپ، الله تائالانىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇپ ۋە ئۇنىڭ شەرىئىتىگە ئەمەل قىلىپ نامازلارنى ئۆز ۋاقتىدا ئوقۇدى. مۆمىنلەرنىڭ باشلىقى ئۆمەر ئىبنى ئابدۇل ئەزىزنىڭ كىشىلەرنى پىترە سەدىقىسىنى بېرىشكە بۇيرۇپ، الله تائالانىڭ: ﴿**(كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن) پاك بولغان ئادەم مەقسىتىگە يەتتى. ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن ناماز ئوقۇدى**﴾ دېگەن ئايىتىنى ئوقۇغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدى.

ئەبۇئەھۋەز: ئەگەر سىلەردىن بىرىڭلار ناماز ئوقۇماي دەپ تۇرغاندا بىر يوقسۇل (زاكات ياكى سەدىقە سوراپ) كەلسە، ئۇ ئۇنىڭ سوراپ كەلگەن نەرسىسىنى بېرىپ بولۇپ ئاندىن ناماز ئوقۇسۇن. چۈنكى، الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿(كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن) پاك بولغان ئادەم مەقسىتىگە يەتتى. ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ

[1] يەنى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بۇ سۆزى ئارقىلىق دەسلەپتە دوزاخقا كىرىپ ئاندىن جەننەتكە چىقىرىلغان ئادەمنىڭ ھالىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ئىپادىلىمەكچى.

www.munber.org

نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن ناماز ئوقۇدى﴾[1] قەتادە بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: مال ـ مۈلكىنىڭ زاكىتىنى بەرگەن ۋە ياراتقۇچىسى بولغان اللہ تائالانى رازى قىلغان كىشى مەقسىتىگە يەتتى دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى.

ئاخىرەتنىڭ ئالدىدا دۇنيانىڭ قەدىرسىز ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئارتۇق كۆرىسىلەر﴾ يەنى سىلەر دۇنيا ئىشلىرىنى ھەقىقىي پايدىسى بولغان ئاخىرەت ئىشلىرىنىڭ ئالدىغا قويىسىلەر.﴿ئاخىرەت ياخشىدۇر ۋە باقىيدۇر﴾ يەنى ئاخىرەتتىكى اللہ تائالانىڭ مۇكاپاتى دۇنيادىن ياخشىدۇر ۋە مەڭگۈ قالغۇچىدۇر. چۈنكى، دۇنيا يوقاپ تۈگەيدۇ، ئاخىرەت بولسا ئۇلۇغدۇر ۋە مەڭگۈ قالغۇچىدۇر. ئەقلى بار ئىنسان قانداقمۇ يوقاپ تۈگەيدىغان نەرسىنى مەڭگۈ قالىدىغان نەرسىدىن ئارتۇق كۆرسۇن؟ ۋە پاتلا يوقاپ تۈگەيدىغان نەرسىگە كۆڭۈل بېرىپ، مەڭگۈ قېلىپ قالىدىغان ئاخىرەتكە كۆڭۈل بۆلمىسۇن؟

ئىمام ئەھمەد ئەبۇمۇسا ئەشئەرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئۆزىنىڭ دۇنيالىقىغا كۆڭۈل بەرگەن ئادەم ئاخىرەتلىكىگە زىيان يەتكۈزىدۇ. ئۆزىنىڭ ئاخىرەتلىكىگە كۆڭۈل بەرگەن ئادەم دۇنيالىقىغا زىيان يەتكۈزىدۇ. ئۇنداق بولغان ئىكەن، مەڭگۈ قېلىپ قالىدىغانىنى يوقاپ تۈگەيدىغان نەرسىدىن ئەلا بىلىڭلار».

ئىبراھىم ۋە مۇسا ئەلەيھىسسالاملارنىڭ سەھىپىلىرى توغرىسىدا

﴿بۇ (يەنى بۇ سۈرىدىكى ۋەزلەر) شەك ـ شۈبھىسىز بۇرۇنقى كىتابلاردا ـ ئىبراھىم ۋە مۇسالارنىڭ كىتابلىرىدا باردۇر﴾ بۇ ھەقتە اللہ تائالا مۇنداق دېدى: ﴿ئۇ مۇسانىڭ ۋە ئىبراھىمنىڭ سەھىپىلىرىدىكى سۆزدىن خەۋەردار بولمىدىمۇ؟ ئىبراھىم ۋاپادار كىشى ئىدى، بىر گۇناھكار ئادەم يەنە بىراۋنىڭ گۇناھىنى كۆتەرمەيدۇ (يەنى بىراۋ باشقا بىراۋنىڭ گۇناھى تۈپەيلىدىن جازاغا تارتىلمايدۇ). ئىنسان پەقەت ئۆزىنىڭ ئىشلىگەن ئىشىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرىدۇ. ئۇنىڭ قىلغان ئىشى كەلگۈسىدە كۆرۈلىدۇ (يەنى ئۇنىڭ ئەمەلى قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا توغرىلىنىدۇ). ئاندىن ئۇنىڭغا تولۇق مۇكاپات (ياكى) تولۇق جازا بېرىلىدۇ. ھەممىنىڭ ئاخىر بارىدىغان جايى پەرۋەردىگارىڭنىڭ دەرگاھىدۇر﴾[2].

ئەبۇئالىيە اللہ تائالانىڭ: **﴿بۇ (يەنى بۇ سۈرىدىكى ۋەزلەر) شەك ـ شۈبھىسىز بۇرۇنقى كىتابلاردا ـ ئىبراھىم ۋە مۇسالارنىڭ كىتابلىرىدا باردۇر﴾** دېگەن ئايىتىنىڭ مەنىسى: بۇ سۈرىدە بار قىسسىلەر بۇرۇنقى كىتابلاردا باردۇر دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. ئىبنى جەرىر: ئايەتتىكى "بۇ" دېگەن سۆزدىن اللہ تائالانىڭ: **﴿(كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن) پاك بولغان ئادەم مەقسىتىگە يەتتى. ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن ناماز ئوقۇدى. سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئارتۇق كۆرىسىلەر. ئاخىرەت ياخشىدۇر ۋە باقىيدۇر﴾** دېگەن ئايەتلىرىدە بايان قىلىنغان مەزمۇنلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ. ئۇنداق بولغاندا ئايەتنىڭ مەنىسى: **﴿شەك ـ شۈبھىسىز بۇرۇنقى كىتابلاردا ـ ئىبراھىم ۋە مۇسالارنىڭ كىتابلىرىدا باردۇر﴾** دېگەنلىك

---

[1] اللہ تائالانىڭ: ﴿(كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن) پاك بولغان ئادەم مەقسىتىگە يەتتى﴾ دېگەن ئايىتى ماللىرىنىڭ زاكات ۋە سەدىقىلىرىنى بەرگەن ئادەم مەقسىتىگە يەتتى، دېگەن مەنانىمۇ بېرىدۇ. شۇڭا ئۆمەر ئىبنى ئابدۇل ئەزىز ۋە ئەبۇ ئەھۋەزلەر: ئەگەر ناماز ئوقۇش بىلەن زاكات ۋە يا سەدىقە بېرىش بىر ۋاقىتقا توغرا كېلىپ قالسا، زاكات ۋە سەدىقىلەرنى بېرىپ بولۇپ ئاندىن ناماز ئوقۇيدۇ دەپ بايان قىلدى.
[2] سۈرە نەجم 36 ــ 42 ـ ئايەتكىچە

بولىدۇ، دېدى. ئىبنى جەرىرنىڭ بۇ سۆزى كۈچلۈك، ئورۇنلۇق بىر سۆزدۇر. بۇ ھەققتە قەتادە ۋە ئىبنى زەيدلەردىنمۇ شۇنداق رىۋايەت قىلىندى. اﷲ تائالا توغرىسىنى بىلگۈچىدۇر.

اﷲ تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۇرە ئەئلانىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org